

Warszawa, dnia 12 marca 2026 r.

BSA II.021.5.2026

Szanowny Pan
Dariusz Salamonić
Zastępca Szefa
Kancelarii Sejmu

Szanowny Panie Ministrze,

w odpowiedzi na pismo z dnia 29 stycznia 2026 r., znak: SP5-III.020.19.9.2026, mając na uwadze treść art. 1 pkt 4 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (tekst jednolity: Dz. U. z 2024 r. poz. 622), w świetle którego Sąd Najwyższy może opiniować projekty tylko takich ustaw i innych aktów normatywnych, na podstawie których orzekają i funkcjonują sądy, a także innych projektów ustaw w zakresie, w jakim mają one wpływ na sprawy należące do właściwości Sądu Najwyższego, w załączeniu uprzejmie przesyłam uwagi Sądu Najwyższego do *posełskiego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny*.

Z poważaniem,

dr hab. Małgorzata Manowska
/podpisano kwalifikowanym podpisem elektronicznym/

WYDZIAŁ OBSŁUGI PREZYDIUM SEJMU

L. dz.

SP5-III.020.19.17.2026

Data wpływu 13. III. 2026 r.

BSA II.021.5.2026

Uwagi

dotyczące poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny (Druk nr 2210)

1. Przedstawiony do zaopiniowania projekt zawiera propozycję nowelizacji art. 199 k.k. poprzez: podniesienie ustawowego zagrożenia karą do poziomu od 1 roku do 10 lat (dla obcowania płciowego oraz innych czynności seksualnych); w przypadku popełnienia czynu na szkodę małoletniego, podnosi ustawowe zagrożenie z poziomu od 3 miesięcy do lat 5 do poziomu od 2 lat do 15 lat; wprowadza także typ kwalifikowany zagrożony karą pozbawienia wolności od 3 do 20 lat dla przypadków nadużycia szczególnego zaufania i władzy (np. relacje: przełożony–podwładny, terapeuta–pacjent, nauczyciel–uczeń, opiekun–podopieczny, duchowny – osoba pozostająca pod wpływem jego autorytetu).

2. W ocenie projektodawców projekt ma na celu wzmocnienie ochrony autonomii seksualnej oraz skuteczne przeciwdziałanie szczególnie nagannym zachowaniom polegającym na doprowadzeniu pokrzywdzonego do obcowania płciowego lub innych czynności seksualnych przez nadużycie stosunku zależności albo wykorzystanie krytycznego położenia (art. 199 k.k.). W uzasadnieniu projektodawców wskazuje się, że w praktyce są to czyny popełniane najczęściej w sytuacjach, w których sprawca dysponuje realną przewagą: zawodową, ekonomiczną, instytucjonalną, organizacyjną albo psychologiczną, a pokrzywdzony odczuwa, że odmowa wiąże się z dotkliwymi konsekwencjami (np. utrata pracy, pogorszenie sytuacji życiowej, zemsta przełożonego, utrata dostępu do świadczeń, napiętnowanie).

3. Autorzy projektu zwracają uwagę na problem niedoszacowania zjawisk objętych kryminalizacją, wskazując, że dane policyjne dla art. 199 k.k. wskazują, że liczba postępowań wszczętych oraz czynów stwierdzonych jest liczbowo niższa niż w przypadku art. 197 k.k., ale – co istotne – analizy obejmujące ostatnie lata pokazują wzrost liczby postępowań wszczynanych, w tym w okresie najnowszym (po 2020 r.), a od 2022 r. – utrzymywanie się poziomów rzędu ponad 400 postępowań rocznie przy jednoczesnym wzroście czynów stwierdzonych (po 2020 r. powyżej 150). Wskazują także, że w świetle wskazanych wyżej mechanizmów niezgłaszania (zwłaszcza w relacjach opartych na zależności) – należy traktować te dane jako „wierzchołek góry lodowej”, a nie pełny obraz skali zjawiska.

4. Aktualnie przestępstwo doprowadzenia innej osoby do obcowania płciowego lub do poddania się innej czynności seksualnej albo do wykonania takiej czynności, w wyniku nadużycia stosunku zależności lub wykorzystanie krytycznego położenia zagrożone jest karą do 3 lat pozbawienia wolności (art. 199 § 1 kodeksu karnego). Projektodawcy zwracają uwagę, że w praktyce oznacza to możliwość orzekania kar, które nie oddają ciężaru naruszenia autonomii seksualnej w relacjach zależności, a także brak należytego efektu prewencyjnego – szczególnie w sytuacjach, gdy sprawca działa „w białych rękawiczkach”, wykorzystując przewagę ekonomiczną lub organizacyjną.

5. Wprowadzenie typu kwalifikowanego uzasadniane jest tym, że w przypadku ww. relacji sprawca korzysta z autorytetu, przewagi informacyjnej i instytucjonalnej; naruszenie ma często

charakter wieloaktowy, a pokrzywdzony może pozostawać w zależności długotrwale (co zwiększa rozmiar szkody i utrwała traumę).

6. W kontekście powyższego, projektodawcy powołują się na: prawo do ochrony życia prywatnego i autonomii jednostki (art. 47 Konstytucji RP) – w zakresie autonomii seksualnej jako element prawa do prywatności i decydowania o sobie; zasadę sprawiedliwości społecznej (art. 2 Konstytucji RP); postanowienia Europejskiej Konwencji Praw Człowieka (pozytywny obowiązek skutecznej ochrony jednostek przed przemocą seksualną); Konwencję o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej (dalej: „Konwencja stambulska”) oraz na relewantne standardy ONZ.

7. Zaostrzenie ustawowego zagrożenia za przestępstwa stypizowane w art. 199 § 1 k.k. (obecnie: od jednego miesiąca do 3 lat pozbawienia wolności do projektowanych granic od 1 roku do 10 lat); w art. 199 § 2 (obecnie: z 3 miesięcy do 5 lat pozbawienia wolności do projektowanych granic od 2 do 15 lat) wydawać by się mogły zbyt rygorystyczne. W przypadku pierwszego z typów zakłada się bowiem dwunastokrotne podniesienie dolnej granicy: z jednego miesiąca do 1 roku kary pozbawienia wolności, w przypadku górnej granicy ustawowego zagrożenia zaś – przewiduje się ponad trzykrotne jej podniesienie: z 3 do 10 lat pozbawienia wolności (art. 199 § 2 k.k.). Z kolei w przypadku przestępstwa stypizowanego w § 2 z trzech miesięcy pozbawienia wolności do lat 2 (dolna granica) oraz z 5 do 10 lat pozbawienia wolności (górną granicą ustawowego zagrożenia). Projektowane rozwiązania, jakkolwiek zakładają istotne podniesienie granic ustawowego zagrożenia, mogą znajdować uzasadnienie w danych dotyczących praktyki organów ścigania oraz działalności orzeczniczej sądów powszechnych¹. Pozostają one ponadto w spójności z obecnie obowiązującymi granicami ustawowego zagrożenia za przestępstwa stypizowane w art. 197 i n. k.k. Zgodzić się należy z argumentami przytoczonymi przez projektodawców, w świetle których ochrona przed przemocą seksualną powinna być budowana w oparciu o autonomię seksualną, a nie wyłącznie o „klasyczne” formy przemocy fizycznej czy bezprawnej groźby. W tym kontekście, także Rzecznik Praw Obywatelskich wskazywał, że przymus może przyjmować postacie rozciągnięte w czasie, wieloaktowe, oparte o wytworzenie sytuacji motywacyjnej, w której „wyjściem” staje się zachowanie seksualne, którego pokrzywdzony nie podjąłby w normalnych warunkach. W świetle powyższego samo zaostrzenie ustawowego zagrożenia w przypadku omawianych typów przestępstw nie budzi zasadniczych wątpliwości.

8. Projekt ustawy zakłada także wprowadzenie nowego typu przestępstwa w typie kwalifikowanym (art. 199 § 4 w projektowanym brzmieniu), w świetle którego „[j]eżeli sprawca czynu określonego w § 1-3: 1) jest osobą, od której pokrzywdzony jest szczególnie zależny, w szczególności lekarzem, terapeutą, psychologiem, nauczycielem, wychowawcą, opiekunem, duchownym, przełożonym lub inną osobą sprawującą faktyczną władzę lub kontrolę, albo 2) nadużywa zaufania wynikającego z pełnionej funkcji lub wykonywanego zawodu, podlega karze pozbawienia wolności od lat 3 do 20”. Projekt tej zmiany wymaga szczegółowego rozważenia. Wprowadza bowiem nowy typ zbrodni, nieznany dotychczas polskiej ustawie karnej o wyjątkowo wysokim stopniu punitowności. O ile rozciągnięcie znamion kwalifikujących na typy z § 2 i 3 art. 199 k.k. (przestępstwa

¹ Zob. P. Ostaszewski, K. Bloch, *Statystyczny obraz przestępczości na składe małoletnich w latach 2013–2024. Analiza wymiaru sprawiedliwości* Warszawa 2025 [dostęp: 10 marca 2026 r.; <https://ws.gov.pl/wp-content/uploads/2025/09/Pawel-Ostaszewski-Karolina-Bloch-Statystyczny-obraz-przestepczosci.pdf>]; [...] ogólna liczba pokrzywdzonych wykazywanych w danych zgromadzonych na podstawie treści sądowych wyroków skazujących jest około dwa razy niższa od analogicznej liczby wykazywanej w danych policyjnych, a odnośnie do danych o pokrzywdzonych małoletnich o około 30% niższa (s. 14 i n.).

na szkodę małoletniego) mogłoby znaleźć uzasadnienie w kontekście zasady proporcjonalności (wymiar normatywny) oraz w praktyce sądów powszechnych (wymiar praktyczny). O tyle dyskusyjne wydaje się rozciągnięcie rzeczzonego zagrożenia ustawowego na przestępstwo stypizowane w art. 199 § 1 k.k. przy spełnieniu znamion kwalifikujących z projektowanego art. 199 § 4 k.k. Powyższe nie przesądza o niezasadności wprowadzenia omawianego typu zbrodni, szczególnie biorąc pod uwagę, że takowy charakter mają czyny stypizowane w art. 197 § 3 k.k. (zgwałcenie w typie kwalifikowanym). Niemniej jednak wątpliwości dotyczące dopuszczalności wprowadzenia projektowanego uregulowania nasuwają podstawowe standardy gwarancyjne obowiązujące w obszarze prawa karnego. Powołanie się na ogólne stanowiska (dot. w gruncie rzeczy innego rodzaju przestępstw przeciwko wolności seksualnej) RPO, ONZ oraz Rady Europy, nie może samo w sobie uzasadniać wprowadzenia rzeczzonej zmiany. Nie sposób nie zauważyć, że projektowany art. 199 § 4 k.k. powieła zasadniczo znamiona obecnie obowiązujących typów z § 1 i § 3 art. 199 k.k. W projektowanym przepisie powielono w szczególności znamiona „nadużycia zaufania” oraz pośrednio „wykorzystanie krytycznego położenia” (art. 199 § 1 k.k. w obecnym brzmieniu) oraz „nadużycia zaufania” (art. 199 § 3 k.k. w obecnym brzmieniu). Projektowany typ przestępstwa (zbrodni) powodować może daleko idące wątpliwości interpretacyjne w kontekście potencjalnego zbiegu z ww. typami przestępstw. Niejasna pozostaje zatem relacja znamienia „szczególnej zależności” ujętego w projektowanym § 4 w stosunku do znamienia „stosunku zależności” (art. 199 § 1 k.k. w obecnym brzmieniu) oraz znamienia „nadużycia zaufania” (projektowany art. 199 § 4 pkt 2) względem znamienia „nadużycia zaufania” z obecnie obowiązującego § 3 omawianego artykułu. Dodatkowo, projektowany przepis zawiera otwarty („w szczególności”) katalog zawodów mających przesądzać o realizacji znamienia „szczególnej zależności”. Pytaniem otwartym, w obliczu braku dorobku judykatury w tym zakresie oraz otwartego katalogu zawodów (stanowisk; relacji) pozostaje, jakie stosunki formalne (lub faktyczne) miałyby (poza przykładowo wymienionymi w projekcie) decydować o wypełnieniu znamion projektowanego typu. Tak daleko idąca „otwartość” na interpretacje jurydyczne jest niedopuszczalna z punktu widzenia podstawowych standardów gwarancyjnych prawa karnego. W świetle powyższego, projektowany § 4 budzi daleko idące wątpliwości w zakresie zgodności z zasadą określoności czynów zabronionych (standard *nullum crimen* w aspekcie *certa*; art. 42 ust. 1 Konstytucji RP).

9. Reasumując, opiniowana nowelizacja art. 199 k.k. w dużej mierze zasługuje na uwzględnienie. Z tym jednak zastrzeżeniem, że wprowadzenie nowego typu zbrodni (projektowany art. 199 § 4 k.k.) wymaga nie tylko szerszego uzasadnienia, lecz jednoznacznego, tj. wystarczająco przewidywalnego z punktu widzenia podmiotów prawa, określenia znamion tak przedmiotowych, jak i podmiotowych projektowanego typu.